

Archeologisch vooronderzoek

Waregem - Grasdreef

2 tot 3 november 2010

DE LOGI Adelheid & VAN CAUWENBERGH Stijn

COLOFON

©2010

©Het Landgoed nv, auteurs Adelheid De Logi & Stijn Van Cauwenbergh

Figuren ©auteurs (Het Landgoed nv), tenzij anders vermeld

Layout: A. De Logi

Druk & bindwerk: Reproduct, Gent

Verantwoordelijke uitgever: Het Landgoed nv
Landegemstraat 10
9031 Drongen

Administratieve gegevens

Opgraving	☐	Prospectie	☒
Vergunningsnummer:	2010/366		
Datum aanvraag:	04/10/2010		
Naam aanvrager:	DE LOGI, Adelheid		
Naam site:	Waregem, Grasdreef		

Lambertcoördinaten:	X: 85713.8 en Y: 176364.47
Kadastrale gegevens:	Afdeling 2, sectie A, perceelnummers 652G, 655A, 660A en 661A
Opdrachtgever:	Het Landgoed nv Landegemstraat 10 9031 Drongen
Uitvoerder:	Het Landgoed nv Landegemstraat 10 9031 Drongen
Projectleider:	Adelheid De Logi
Archeologen:	Adelheid De Logi Stijn Van Cauwenbergh
Wetenschappelijke begeleiding:	Johan Hoorne
Metaaldetectie:	Paul Van Damme
Projectcode:	WAR-GD-10
Titel:	Archeologisch vooronderzoek Waregem - Grasdreef. 2 tot 3 november 2010

Voorwoord

Naar aanleiding van de geplande aanleg van een verkaveling door bouwheer Het Landgoed nv ter hoogte van de Grasdreef te Waregem (W.-Vl.), werd op de bedreigde percelen een vooronderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd op 2 en 3 november 2010. Het te ontwikkelen gebied heeft een oppervlakte van ca. 1,3ha, waarvan in totaal 13,5% werd onderzocht.

Voor de uitvoering van het onderzoek moeten een aantal personen en instanties bedankt worden. In de eerste plaats gaat dank uit naar bouwheer Het Landgoed nv, en in het bijzonder naar Filip Overmeire, voor de vlotte samenwerking. We bedanken ook Johan Hoorne voor het wetenschappelijk advies, Paul Van Damme voor de metaaldetectie, landmeter Bart De Gezelle voor het uitzetten en opmeten van de sleuven en aannemer Growebo voor de graafwerken.

Inhoud

Administratieve gegevens	3
Voorwoord	5
I. Inleiding	7
II. Geografische en bodemkundige ligging	7
III. Aanleiding van het onderzoek	8
IV. Archeologische voorkennis	9
V. Methodologie	9
VI. Resultaten	11
VI.1. Sporen van natuurlijke en bodemkundige oorsprong	11
VI.2. Antropogene sporen	12
VII. Conclusie en aanbeveling	15

I. Inleiding

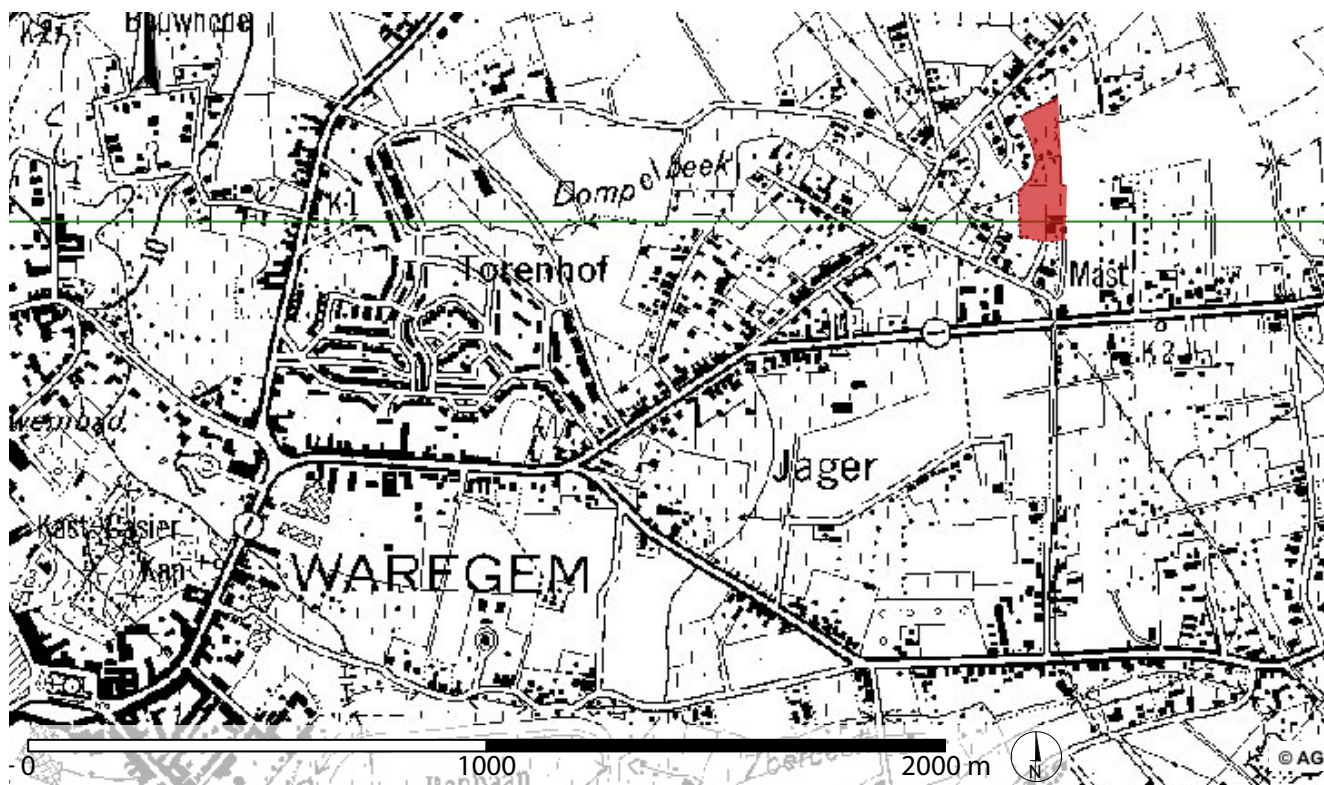
Op 2 en 3 november 2010 werd op een terrein van ca. 1,3ha aan de Grasdreef te Waregem (W.-VI.) een proefsleuven campagne uitgevoerd door projectarcheologen in dienst van bouwheer Het Landgoed nv. Deze laatste plant hier de aanleg van een verkaveling met 21 wooneenheden, een ontsluitingsweg en een groenzone. De werkzaamheden zullen de mogelijk in de bodem aanwezige archeologische sporen vernielen. Een archeologisch vooronderzoek om de archeologische waarde van het terrein in te schatten is dus noodzakelijk.

In dit rapport wordt eerst de ruimere context van het onderzoek belicht, waarna dieper wordt ingegaan op de resultaten van de prospectie. Tenslotte wordt een besluit en aanbeveling voor eventueel verdergezet onderzoek geformuleerd. In bijlage wordt een CD-ROM meegegeven waarop een gegeorefeerd grondplan, de foto's van het terreinwerk en de lijsten van de sporen, vondsten en foto's kan teruggevonden worden.

II. Geografische en bodemkundige ligging

Het projectgebied bevindt zich in de gemeente Waregem (provincie West-Vlaanderen), ten noorden van de Grasdreef en ten zuiden van de Gentse Heerweg, en heeft een totale oppervlakte van 1,3ha (fig. 1). De te bebouwen percelen zijn in het kadaster gekend als 652G, 655A, 660A en 661A onder afdeling 2, sectie A van de gemeente Waregem. Op perceel 661A, met een oppervlakte van 0,13ha, stond nog een boerderij met bijgebouwen. Hier konden bijgevolg geen proefsleuven aangelegd worden. De rest van het terrein was tot voor de prospectie in gebruik als weide- en akkerland. Het gebied wordt door de oost-west georiënteerde loop van de Dompelbeek in een noordelijke en een zuidelijke zone verdeeld. Deze beek maakt in het westen ook een deel van de perceelsgrens uit.

Figuur 1: Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: www.agiv.be)

Op de bodemkaart van België staat het zuidelijk deel van het projectgebied omschreven als een Sdp, een matig natte lemige zandbodem zonder profiel. De zone ten noorden van de Dompelbeek is gekarteerd als een Zcc, een matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (www.agiv.be). Bij het terreinwerk werd op regelmatige basis een profielput aangelegd om de bodemopbouw te onderzoeken (fig. 2). Hierbij werd in de zone in de nabijheid van de Dompelbeek op een diepte van ca.1,1m telkens een veenpakket met een dikte gaande van 30 tot 70cm aangesneden waarin grote hoeveelheden takken en stukken van boomstammen zichtbaar waren. Het terrein helt af in de richting van de beek. De noordelijke zone heeft het hoogste punt in het noorden, met een TAW-waarde van 13,50m; de zuidelijke helft in het zuidoosten, met een TAW-waarden van 13,20m. Rondom de Dompelbeek schommelen de TAW-waarden tussen 12,30 en 12,80m.

III. Aanleiding van het onderzoek

De directe aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande aanleg van een verkaveling op het terrein aan de Grasdreef. Deze bouwwerken zullen de bodem verstoren en op die manier de mogelijk aanwezige archeologische sporen vernielen. Dergelijk erfgoed moet beschermd en/of onderzocht worden. Daarom is het aangewezen met een vooronderzoek uit te maken of het terrein archeologisch waardevol is. Hierbij wordt onderzocht of er archeologisch relevante sporen op het terrein aanwezig zijn, wat hun bewaringstoestand is, uit welke periode ze stammen, en of een vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Op advies van de erfgoedconsulent van Ruimte en Erfgoed, afdeling West-Vlaanderen, nam de bouwheer twee projectarcheologen in dienst om dit waarderend onderzoek uit te voeren. Het terreinwerk had plaats op 2 en 3 november 2010. De verwerking en rapportage van de resultaten werden aansluitend hierop uitgevoerd en konden afgerond worden op 8 november.

Figuur 2: Wandprofiel aangelegd ter hoogte van het noordelijk uiteinde van proefsleuf XI

IV. Archeologische voorkennis

Op het terrein aan de Grasdreef had voor de prospectie van november 2010 nog geen archeologisch onderzoek plaats. Ook in de directe omgeving zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. De aanwezigheid van een beek en de nabijheid van de Gentse Heerweg wijzen wel op het archeologisch potentieel van het gebied.

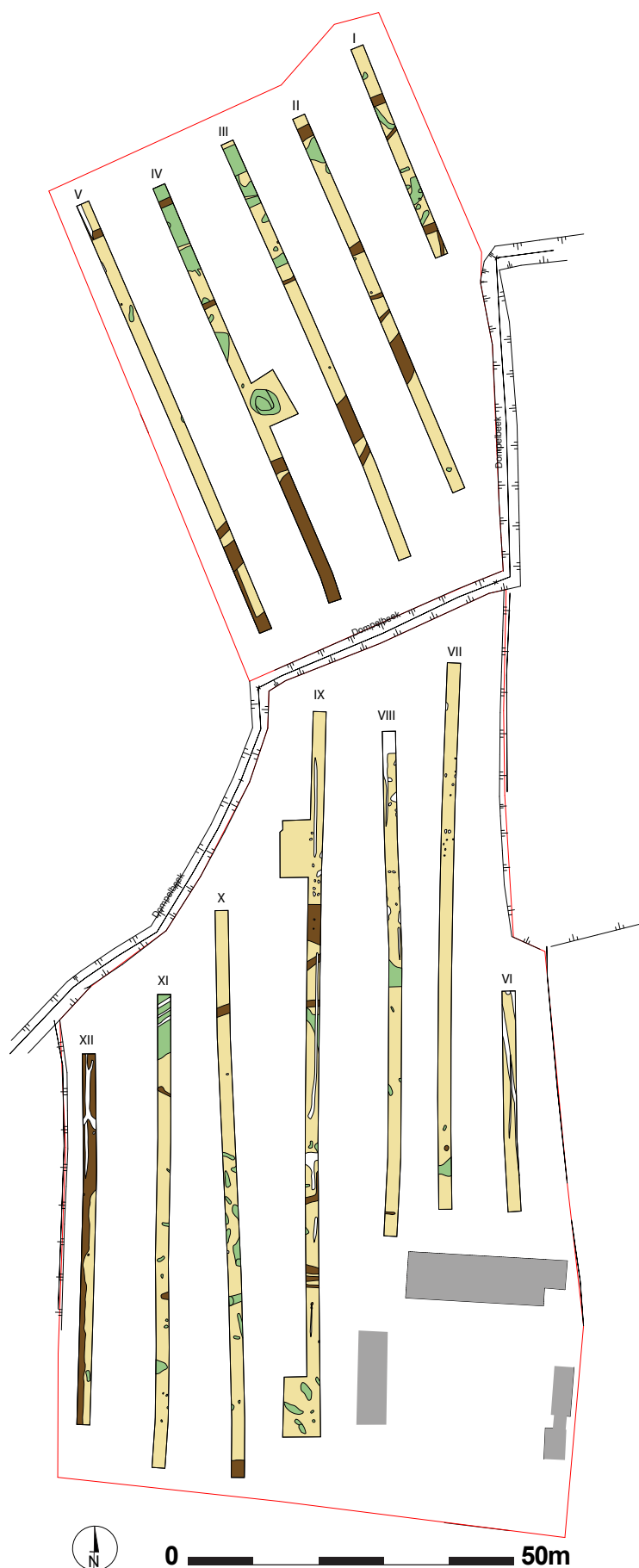
V. Methodologie

Het archeologisch vooronderzoek werd uitgevoerd door middel van parallelle continue proefsleuven (fig. 3, 4). Deze sleuven hebben de breedte van één graafbak, ca. 2m, en werden met een onderlinge tussenafstand van 10m aangelegd. Op deze manier werd, met uitzondering van perceel 661A dat nog bebouwd was, 1640m² van het projectgebied onderzocht. Aanvullend werden drie kijkvensters, met een totale oppervlakte van 110m², gegraven. Zo werd 13,5% van het 1,3ha groot terrein aan archeologisch onderzoek onderworpen.

De inplanting van de sleuven was op voorhand bepaald, en door een landmeter op het terrein uitgezet. De proefsleuven en kijkvensters werden gegraven met een kraan van 21ton voorzien van een 2m brede graafbak. Hiertoe werd de grond onder toezicht van de archeologen tot op het archeologisch niveau weggegraven. De diepte varieert tussen 20 en 60cm onder het huidig loopvlak. Vlak na het afgraven werden de aangetroffen sporen opgeschaafd, afgelijnd, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/50, genummerd en beschreven. Op regelmatige basis werden profielputten aangelegd waarin de bodemopbouw zichtbaar was. Deze profielen werden gefotografeerd en ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. Door de hoge grondwatertafel stortten de profielputten snel in en was gedetailleerde registratie niet altijd mogelijk. Rondom de Dompelbeek werd in deze profielen een

Figuur 3: Overzicht met getrokken proefsleuven

Figuur 4: Algemeen grondplan met aanduiding van de antropogene sporen in bruin, recente verstoring in wit en natuurlijke sporen in groen ingekleurd (schaal 1/1000)

veenpakket geattesteerd, waarvan ook bulkstalen genomen werden. De sleufranden en het gebruikte meetsysteem werden door een landmeter opgemeten, die ook de TAW-waarden van de afgegraven zones bepaalde. Om een beter zicht te krijgen op de aard van de aangetroffen verkleuringen werden enkele sporen gecoupeerd. De verkregen profielen werden gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. Het aangetroffen vondstmateriaal werd verzameld in gripzakjes voorzien van de projectcode (WAR-GD-10), het sleufnummer (I t.e.m. XII) en het spoornummer (1,2,...). De sleuven en de vergraven grond werden op metaalobjecten gecontroleerd met een metaaldetector. De vondsten werden verzameld en op het plan aangeduid met een nummer voorafgegaan door de code Md.

Onmiddellijk aansluitend op het veldwerk werd gestart met de verwerking van de resultaten. De nadruk ligt hierbij op het aanleveren van een gegeorefereerd grondplan en een digitaal archief, en het evalueren van de archeologische waarde van de bedreigde percelen. De vondsten werden gewassen en gedetermineerd. De plannen en tekeningen werden met Adobe Illustrator gedigitaliseerd. Daarnaast werden lijsten van de sporen, vondsten en foto's opgemaakt. Zowel tijdens het veldwerk als de verwerking werd een beroep gedaan op het wetenschappelijk advies van J. Hoorne.

VI. Resultaten

Over het heel terrein werden sporen van natuurlijke aard aangetroffen. Het gaat om windvallen, mollengangen, bewaarde fragmenten van een podzol en een pakket met veen. De antropogene sporen zijn vrij beperkt in aantal. De hoofdmoot wordt uitgemaakt door grachten, mogelijk werden ook twee kuilen en twee paalsporen aangesneden (fig. 4). Deze sporen tekenden zich af als lichtbruine tot donkergrijze verkleuringen tegenover (ten noorden van de Dompelbeek) een geel-oranje zandige en (in het zuidelijk deel) een beige-gele eerder lemige moederbodem. De metaaldetectie leverde geen bijzondere vondsten op. Concreet gaat het om enkele spijkers die in recente sporen werden aangetroffen, en een paar gecorrodeerde metalen brokjes.

VI.1. Sporen van natuurlijke en bodemkundige oorsprong

Verspreid over het projectgebied werden verschijnselen van natuurlijke of bodemkundige aard vastgesteld (fig. 4). Zo werd overal een hoge graad van bioturbatie door graafactiviteiten van mollen vastgesteld. De leesbaarheid van de sporen werd hierdoor enigszins bemoeilijkt. Daarnaast werden in bijna alle sleuven sporen van windvallen aangesneden. Deze manifesteerden zich als langgerekte,

soms gebogen, ovale tot cirkelvormige sporen met een donkergrijze tot wit-grijze kleur (fig. 5). In één dergelijk spoor (IV-10) werd een organisch verschaalde handgevormde wandscherf gevonden. Het voorkomen van aardewerk in windvallen is niet uitzonderlijk, en de kans dat het om een residuele scherf gaat is reëel.

Figuur 5: Veldopname van het kijkvenster met windval IV-10

Figuur 6: Zicht op een bewaarde B horizont in sleuf IV

Figuur 7: Veldopname van veen in een profielput in sleuf XII

Hier en daar, en voornamelijk in de uiterst noordelijke zone van het projectgebied, was nog een deel van de oorspronkelijke podzol-bodem bewaard (fig. 6). Het betreft voornamelijk de B horizont, maar sporadisch was ook nog een E horizont zichtbaar. In dergelijke oude bodems worden soms steentijdsites aangetroffen. Tijdens het veldwerk werden hier echter geen lithische artefacten opgemerkt.

Twee andere fenomenen van natuurlijke of bodemkundige aard werden telkens in de zone rondom de Dompelbeek vastgesteld. Een eerste is een zeer homogeen bruin-oranje lemig tot kleiig pakket dat naar de beek toe in dikte toenam. Wellicht staat deze laag in relatie tot de beek. Een laatste natuurlijk verschijnsel is een pakket van veen dat werd aangesneden in de profielputten van sleuven II, IV, VII, VIII en XII (fig. 7). Deze laag had een grijsbruine tot donkerbruine kleur en bevatte een grote hoeveelheid houtresten afkomstig van takken en boomstammen. Het pakket bevond zich ca. 1,1m onder het huidig looppniveau en had een dikte die varieert tussen 30 en 70cm. Andere vondsten dan de vermelde houtresten werden er niet in gedaan.

VI.2. Antropogene sporen

Zowel ten noorden als ten zuiden van de Dompelbeek werden sporen van menselijke graaactiviteiten aangetroffen (fig. 4). Het zijn in hoofdzaak grachten en greppels, slechts een viertal sporen kunnen mogelijk als kuil of paalspoor geïdentificeerd worden. Bij dit onderzoek werden weinig sporen van recente verstoring aangetroffen. Voornamelijk net ten zuiden van de beek werden een aantal ploegsporen en recente paalsporen opgemerkt.

Zowel op het noordelijk als op het zuidelijk deel van het terrein werden grachten aangesneden. Een eerste dergelijk spoor (I-2, II-1, IV-1 en V-1) werd ter hoogte van het noordelijk uiteinde van proefsleuven I, II, IV en V aangetroffen (fig. 8). De gracht heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie, een homogeen bruine vulling en kon over een lengte van 50m gevolgd worden.

Figuur 8: Zicht op spoor V-1

Figuur 9: Veldopname van gracht II-9

De waargenomen breedte van het spoor varieert van 1,2 tot 2m. Er werden geen vondsten in gedaan, maar de homogene bruine vulling, die ook bij een aantal andere grachten aanwezig was (zie infra), suggereert een postmiddeleeuwse of recentere datering van het spoor.

Ongeveer 20m ten zuiden van en parallel aan dit spoor bevindt zich een tweede gracht (I-12, II-4, III-8 en IV-6). Deze heeft eveneens een noordoost-zuidwest oriëntatie en dezelfde homogeen bruine vulling. Het spoor is 0,5 tot 1,7m breed en werd over een lengte van ca. 40m aangesneden in proefsleuven I, II, III en IV. In deze laatste sleuf werd de gracht gecoupeerd en bleek hij nog maximaal 8cm onder de ploeglaag bewaard te zijn. Geen enkele vondst werd in de vulling van dit spoor gedaan.

In het zuidelijk uiteinde van sleuven II, III, IV en V werd over een afstand van ca. 45m het traject van een brede noordnoordoost-zuidzuidwest lopende gracht (II-9, III-10, IV-12, V-7 en V-9) aangesneden (fig. 9). De breedte van dit spoor gaat van 4 tot 7m. De vulling ervan bestaat uit zeer homogene grijsbruine leem. Dit spoor leverde evenmin vondsten op. Mogelijk verbond deze gracht het zuidwestelijk traject van de Dompelbeek met de meer noordoostelijk gelegen hoek in haar verloop. De gelijkaardige en parallelle grachten in de nabijheid van dit spoor (II-8, III-11, IV-11, V-6, V-8 en V-9) staan er waarschijnlijk mee in verband.

In sleuven I en II werden enkele, schijnbaar geïsoleerde, mogelijke grachtfragmenten (I-4, I-13 en II-7) gevonden. Spoor I-4 heeft een noordnoordoost-zuidzuidwest richting, is over een afstand van 2,3m gekend en is ongeveer 50cm breed. In tegenstelling tot de andere grachten heeft dit spoor een heterogene zwartbruine vulling, waarin een scherf in reducerend hard gebakken en gedraaid waar werd gevonden. Mogelijk is het een stuk (laat)middeleeuws aardewerk. Het spoor dateren op basis van een enkele vondst is problematisch. In de zuidelijke helft van sleuf I werd nog spoor I-13 aangesneden. Dit spoor heeft een noord-

Figuur 10: Terreinopname van spoor X-18

Figuur 11: Spinschijfje afkomstig uit spoor IX-27

zuid oriëntatie, is ca. 50cm breed. Het heeft een homogene bruine vulling en werd door gracht I-12 gesneden. Spoor II-7 tenslotte heeft eveneens een homogene bruine vulling. Dit grachtfragment verloopt in de proefsleuf 2m in oostnoordoost-westzuidwestelijke richting en is ongeveer 60cm breed. Noch I-13, noch II-7 leverden vondsten op.

Ook ten zuiden van de Dompelbeek werden grachtfragmenten (VIII-19, IX-12, IX-15, IX-16, IX-23, IX-27, IX-28, IX-29, X-1, X-18, XI-13 en XII-6) aangetroffen in de proefsleuven (fig. 4). Slechts een drietal hiervan kunnen mogelijk met elkaar in verband gebracht worden. Zo werd in het noorden van sleuf X gracht 18 aangetroffen (fig. 10). Dit spoor heeft een oostnoordoost-westzuidwest oriëntatie en kent mogelijk een vervolg in het oosten als spoor 15 of 16 in sleuf IX. De vulling van deze grachten is homogeen bruin. Uit sporen IX-15 en IX-16 werden enkele scherven gehaald. Het gaat om een grijs gebakken en gedraaide wand- en bodemscherf, een oxiderend gebakken en gedraaide wand en een wandscherf in steengoed. Dit wijst op een datering tot de late of postmiddeleeuwse periode. De resterende gracht- en greppelfragmenten kunnen niet gerelateerd worden. Het zijn in hoofdzaak eveneens sporen met een zeer homogene bruine vulling. De erin aangetroffen vondsten zijn hoofdzakelijk grijs gebakken en gedraaide waar, naast enkele rood en groen geglazuurde scherfjes. In gracht IX-27 werd een spinschijfje in steengoed van Raeren gevonden (fig. 11). Dit materiaal suggereert een postmiddeleeuwse datering voor deze sporen.

Op heel het terrein werden slechts een vijftal paalsporen of kuilen aangetroffen die niet als recente verstoring gerekend worden (fig. 4). Ze bevinden zich allemaal in de zone ten zuiden van de Dompelbeek. Spoor XI-8 is een mogelijke kuil in het zuidelijk deel van sleuf XI. Het spoor heeft dezelfde homogene bruine vulling als het merendeel van de grachten. In coupe had het een maximale diepte van 20cm. Een groen geglazuurde wandscherf afkomstig uit, en de vulling van, dit spoor suggereert een laat- of postmiddeleeuwse datering. De andere paal- of kuilsporen leverden geen vondsten op. Spoor VII-16 is mogelijk een kuil en heeft een heterogene bruine vulling (fig. 12). De resterende drie sporen (IX-30, IX-31 en XII-4) zijn vermoedelijk paalsporen, en hebben allemaal een heterogene bruin-grijze vulling. Eén spoor, XII-4, werd gecoupeerd, en bleek nog maximaal 4cm diep bewaard (fig. 13).

Figuur 12: Zicht op spoor VII-16

Figuur 13: Coupe op spoor XII-4

VII. Conclusie en aanbeveling

Het archeologisch vooronderzoek dat op 2 en 3 november 2010 in opdracht van bouwheer Het Landgoed nv ter hoogte van de Grasdreef te Waregem werd uitgevoerd leverde, naast een grote hoeveelheid natuurlijke en bodemkundige sporen, voornamelijk sporen van grachten en greppels, en slechts een tweetal mogelijke kuilen en drie paalsporen op. Het verzamelde vondstmateriaal is bijzonder beperkt in aantal, en plaatst deze sporen vermoedelijk in de late- of postmiddeleeuwse periode. Mogelijk zijn de grachten en greppels terug te voeren op oude perceelsgrenzen.

Op basis van de vrij lage sporendensiteit, de beperkte hoeveelheid aangetroffen vondstmateriaal en de quasi totale afwezigheid van bewoningssporen kan besloten worden dat het archeologisch potentieel van de te verkavelen percelen zeer klein is. De resultaten van het vooronderzoek kunnen een archeologisch vervolgonderzoek op het projectgebied niet rechtvaardigen.

